

**PRZESŁANIE MORALNO-TEOLOGICZNE JANA PAWŁA II
W KOLUMBII 1-7 LIPCA 1986**

*Zapraszam więc was, drodzy bracia, ludzie pracy,
do wspólnego zastanowienia się dzisiaj
nad niektórymi aspektami ludzkiej pracy,
widzianej w perspektywie Ewangelii, źródła światła.*

Jan Paweł II

ZESZYT O BOŻEJ OPATRZNOŚCI NR 7

PRZESŁANIE MORALNO-TEOLOGICZNE JANA PAWŁA II
W KOLUMBII 1-7 LIPCA 1986

Warszawa 2018

Tekst

Ks. dr hab. Zdzisław Struzik, prof. UKSW

Projekt okładki

Michalina Poźniak

Opracowanie graficzne i skład

VerArt Weronika Jankowska

Zdjęcia

Instytut Papieża Jana Pawła II

©Copyright by Instytut Papieża Jana Pawła II

Warszawa 2018

ISBN 978-83-65198-36-5

Druk

Drukarnia Wydawnictwa Arka

Instytut Papieża Jana Pawła II

ul. Ks. Prymasa Augusta Hlonda 1

02-972 Warszawa

tel. 22 213 11 90; fax 22 213 11 92

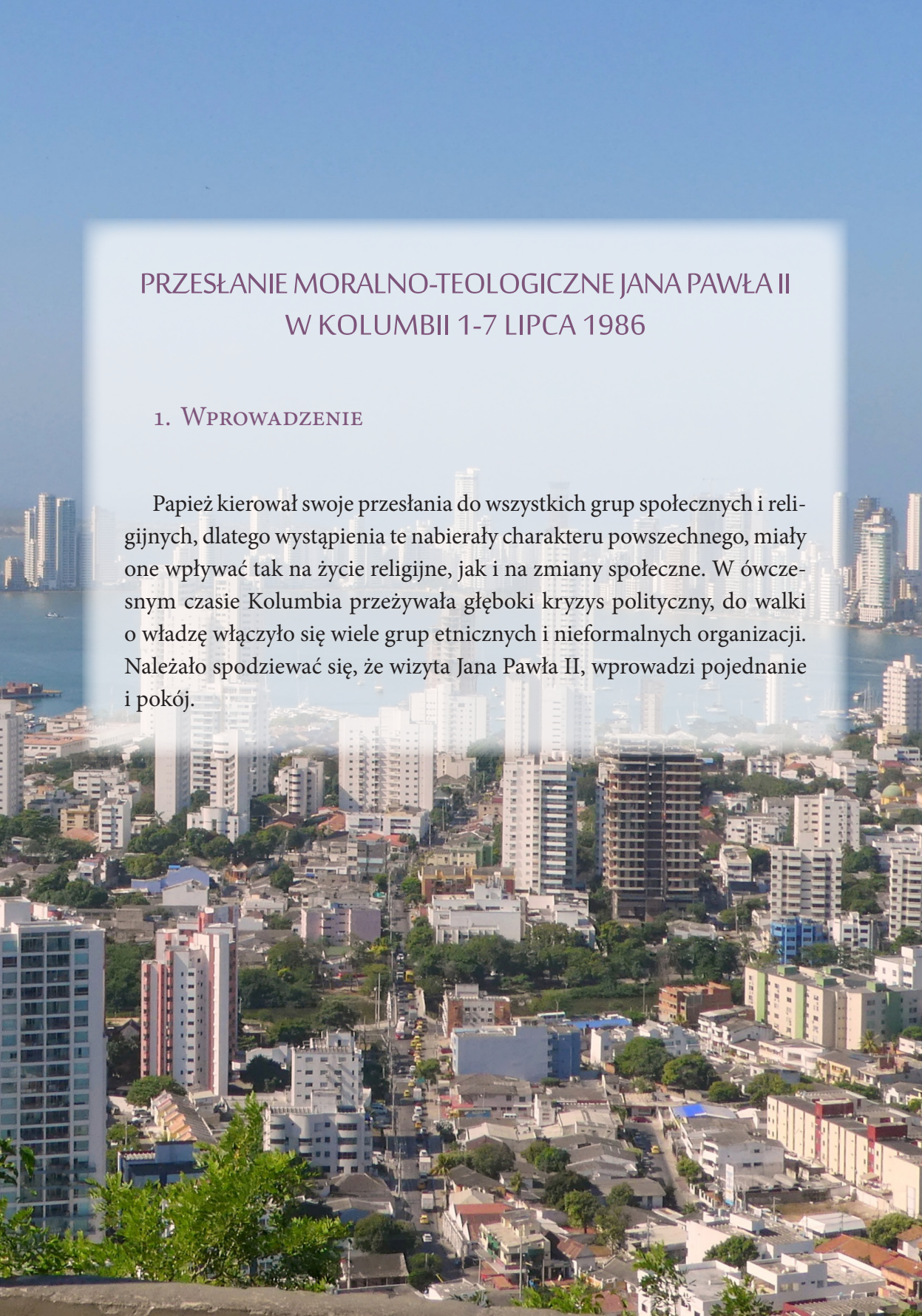
www.ipjp2.pl, e-mail: instytut@ipjp2.pl

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	5
2. Przemówienie do przemysłowców i intelektualistów, aby budować społeczeństwo sprawiedliwe. Bogota, 1.07.1986	6
3. Homilia podczas Mszy św. w parku im. Simona Boliwara. <i>Pokój rodzi się z przebaczenia.</i> Bogota, 2.07.1986	9
4. Przemówienie do Prezydium i członków Konferencji Zakonów Ameryki Łacińskiej. <i>Powołani do umacniania chrześcijańskiej jedności.</i> Bogota, 2.07.1986	12
5. Przemówienie do Konferencji Episkopatu Kolumbii. <i>Trzy priorytety aktywnej nadziei.</i> Bogota, 2.07.1986	13
6. Przemówienie podczas spotkania z młodzieżą na stadionie Nemesio Camacho. <i>Bądźcie światłem wśród mroków, jeśli oświeci was Chrystus.</i> Bogota, 2.07.1986	17
7. Homilia podczas Mszy św. <i>Pan strąca władców, a wywyższa pokornych.</i> Chiquinquira, 3.07.1986	20
8. Przemówienie podczas spotkania z mieszkańcami „Barrios”. <i>Praca, która jest drogą ku wyzwoleniu.</i> Bogota, 3.07.1986	21
9. Przemówienie podczas spotkania z Kościołem Misyjnym. <i>Misja, która nie zna granic.</i> Tumaco, 4.07.1986	23
10. Przemówienie podczas spotkania z Indianami. <i>Czym jest autentyczna pobożność.</i> Popayán, 4.07.1986	25
11. Przemówienie podczas Mszy św. dla rodzin. <i>Zadania ewangelizacyjne Kościoła Domowego.</i> Cali, 4.07.1986	27
12. Przemówienie podczas spotkania z dziećmi. <i>Jesteście moimi małymi – wielkimi współpracownikami.</i> Cali, 4.07.1986	31
13. Przemówienie podczas liturgii słowa z mieszkańcami „Barrios”. <i>Wzywam was do solidarności.</i> Medellin, 5.07.1986	32
14. Przemówienie podczas spotkania z intelektualistami. <i>We wspólnym wysiłku tworzenia nowego społeczeństwa.</i> Medellin, 5.07.1986	35
15. Homilia podczas Mszy św. dla laikatu Kolumbii. <i>Kościół chce i potrzebuje świętych świeckich.</i> Bucaramanga, 6.07.1986	38
16. Przemówienie w sanktuarium św. Piotra Klawela. <i>Handlarze wolnością swoich braci.</i> Cartagena, 6.07.1986	39
17. Podsumowanie	42
18. Nowenna do Opatrzności Bożej	44

An aerial photograph of Bogotá, Colombia, showing a dense urban landscape with numerous high-rise apartment buildings and lower residential structures. The city is situated near a body of water, with a clear blue sky above. A semi-transparent white rectangular box is overlaid on the upper half of the image, containing the title and chapter information in a dark purple serif font.

PRZESŁANIE MORALNO-TEOLOGICZNE JANA PAWŁA II W KOLUMBII 1-7 LIPCA 1986

1. WPROWADZENIE

Papież kierował swoje przesłania do wszystkich grup społecznych i religijnych, dlatego wystąpienia te nabierały charakteru powszechnego, miały one wpływać tak na życie religijne, jak i na zmiany społeczne. W ówczesnym czasie Kolumbia przeżywała głęboki kryzys polityczny, do walki o władzę włączyło się wiele grup etnicznych i nieformalnych organizacji. Należało spodziewać się, że wizyta Jana Pawła II, wprowadzi pojednanie i pokój.

2. PRZEMÓWIENIE DO PRZEMYSŁOWCÓW I INTELEKTUALISTÓW,
ABY BUDOWAĆ SPOŁECZEŃSTWO SPRAWIEDLIWE.
BOGOTA, 1.07.1986

Tak do Kolumbii, jak i do innych krajów Ameryki Łacińskiej, Papież starał się przekazać podstawowe zasady demokratycznego kierowania państwem, jak i zachowywanie praw człowieka, we wszystkich jego warunkowaniach społecznych.

Pierwsze spotkanie odbyło się w rezydencji prezydenckiej, Casa del Niño. Papież docenił znaczenie i ważność postaw chrześcijańskich Kolumbijczyków na przestrzeni 500 lat i skierował wezwanie do dalszego rozwoju w duchu równości społecznej i pokoju. Jan Paweł II przypomniał przesłanie Pawła VI, zawarte w encyklice *Populorum progressio* (26.03.1967), wzywające do pojednania się społeczeństw na zasadzie wzajemnego porozumienia. Wiele ruchów społecznych, przechodzących poprzez historię narodów, mogło być należycie przyjętych, bez ofiary konfliktów i przelewu krwi. Podobne sugestie i nauczanie zostało przedstawione w encyklice Jana Pawła II, *Dives in misericordia* (30.11.1980).

Tymczasem świat doznaje wielu konfliktów, wewnątrz swoich państw i pomiędzy państwami, zamiast cywilizacji pokoju i rozwoju w dalszym ciągu dominuje niesprawiedliwość społeczna, brak pracy i przemoc. W podobnej sytuacji znalazła się Kolumbia, dlatego Papież zaprasza społeczność kolumbijską do wspólnych rozważań na te tematy.

Cywilizacja miłości¹, zdaniem papieża Jana Pawła II, polega na pracowitości, uczciwości, na duchu współdziałania (solidarności), sprawiedliwości i miłosierdziu. Ponadto cywilizacja miłości zakłada poszanowanie godności każdego człowieka: wolności, praw obywatelskich i społecznych.

Wobec ogólnoswiatowego kryzysu ekonomicznego, nastąpił poważny podział świata, na kraje bogate i kraje będące w trudnościach materialnych. Kościół w Nauczaniu Społecznym widzi konieczność wzajemnej solidarności pomiędzy krajami, aby kraje ekonomicznie słabsze spotkały się z życzliwą pomocą. Kraje biedne ekonomicznie podlegają dotkliwym zadłużeniom ekonomicznym i nie mają możliwości właściwego postępu i rozwoju. Nie można w relacjach międzynarodowych kierować się tylko

¹ Papież odwołał się do dokumentu III Konferencji Latinoamerykańskiej w Puebla, 8 (28.01.1979).

bezduszną i pozbawioną moralności ekonomią. Solidarność międzynarodowa jest potrzebna, aby uwolnić kraje zadłużone od nadmiernego obciążenia. W takiej sytuacji znalazła się także Kolumbia.

Papież zwrócił uwagę na problemy wewnętrzne kolumbijskiego społeczeństwa, wynikające z braków moralnych, zaliczył do nich: przemoc, brak bezpieczeństwa, przemysł, niesprawiedliwy podział bogactw, bezprawne działania gospodarcze i odpływ kapitału za granicę.

Stan kryzysu wystawia na próbę całą organizację ekonomiczną kraju, szczególnie stawia w odpowiedzialnej sytuacji właścicieli miejsc pracy – przedsiębiorców. Winni oni kierować się sprawiedliwością, ale także miłosierdziem, wobec pracowników i ich rodzin.

Przeciwieństwem cywilizacji miłości jest *cywilizacja śmierci*, która niesie ból i śmierć. Do takiej negatywnej cywilizacji prowadzą ideologie, rywalizacja, niesprawiedliwość społeczna, agresja i brak poczucia moralnej odpowiedzialności. Te wielkie i powszechne antywartości prowadzą do konfliktów i zagrażają pokojowi.

Obecnego kryzysu ekonomicznego nie można rozwiązać natychmiast, ale poprzez wysiłek i poświęcenie można rozwiązać problemy moralne, na ich podstawie można odbudować godność człowieka, który nie jest przedmiotem ekonomii i polityki, jest podmiotem, osobą, obywatelem państwa. Takie wartości patriotyczne i zarazem chrześcijańskie są nadzieją na wyjście z kryzysów i zagrożeń.

Kolumbia jest krajem relatywnie bogatym, posiada wiele bogactw naturalnych, posiada także potencjał ludzki. Odpowiedzialni ludzie mogą, kierując się solidarnością, dokonać wielkich zmian na rzecz wspólnego dobra. Wielkim bogactwem są wartości chrześcijańskie zawarte w narodzie i umożliwiające dojście do poszanowania każdego obywatela i stworzenia mu odpowiednich i godnych warunków życia. Papież odwołał się do nauczania Soboru Watykańskiego II, do konstytucji *Gaudium et spes* (22). W dokumencie tym został ukazany najwspanialszy wzór dla każdego chrześcijanina, jest nim sam Jezus Chrystus.

Kierując się wiarą i nadzieją, Jan Paweł II zachęcił zebraną inteligencję i osoby kierujące państwem do wprowadzania zasad moralnych chrześcijańskich, opartych na godności człowieka, który jest dzieckiem Boga, i należy do wspólnoty Jednego Ojca Niebieskiego.

3. HOMILIA PODCZAS MSZY ŚW. W PARKU IM. SIMONA
BOLIWARA. *POKÓJ RODZI SIĘ Z PRZEBACZENIA.*
BOGOTA, 2.07.1986

Sprawując Eucharystię dla zebranych w parku Simon Boliwar, Jan Paweł II nawiązał do teologicznej prawdy i liturgicznego wydarzenia obecności Boga-Chrystusa wśród zebranych. Bóg jest Bogiem pokoju, Bogiem dobra, miłosierdzia i przebaczenia. Objawienie w Jezusie Chrystusie daje radość i nadzieję, że można doczesne ludzkie życie przekształcać w duchu pokoju.

Papież nawiązał do powszechności wiary chrześcijańskiej wśród zebranych, a szczególnie odwołał się do sakramentu chrztu, który odmienia każdego człowieka, czyni z niego dziecko Boże, sprawia, że wyznawca Chrystusa jest także dzieckiem pokoju. W nawiązaniu do nauki św. Pawła, że jesteśmy *przyobleczeni w Chrystusa*, Papież podkreślał godność chrześcijańską i moc wiary chrześcijańskiej, która zbawia wszystkich, a w życiu doczesnym daje moc, aby przeciwstawić się niesprawiedliwości, nienawiści, egoizmowi. Sprawia, że wszyscy wyznawcy Chrystusa są obrońcami pokoju w życiu osobistym i społecznym. W nauczaniu Kościoła nie ma mowy o walce klas, ani niesprawiedliwego podziału dóbr.

Conferencia Episcopal Boliviana

Warunkiem pokoju i zbawienia, jakie obiecał Chrystus na ostatniej wieczerzy, jest miłość. To ona sprawia, że pod natchnieniami Ducha Świętego spełnia się dobro na świecie, a każdy chrześcijanin może wprowadzać wartość miłości w życie osobiste i społeczne.

„Dobro zbawienia jest pokojem, łaską i przebaczeniem”², to dobro należy wprowadzać do rodzin, narodów i między ludźmi. Zbawienie, bowiem będzie polegać na miłości, ponieważ Bóg jest miłością.

Miłość między ludźmi możliwa jest poprzez działanie Ducha Świętego, jest ona podstawą pokoju, daje pokój i zapewnia pokój wszystkim narodom. Miłość bowiem rozpoczyna się od serca każdego człowieka, a następnie rozlewa się w rodzinach, narodach i na całym świecie. Dlatego rodzina staje się źródłem i nauczycielem miłości, a tym samym pokoju. Rodzina jest podstawą ludzkości i chrześcijańskiej społeczności, ma kierować się: jednością, wiernością i płodnością.

Papież stwierdził, że rodzina jest „Kościołem domowym”, „pierwszym ośrodkiem ewangelizacji”³ i „szkołą bogatszego społeczeństwa”⁴. W tych

Miasto Bogota

² Homilia podczas Mszy św. w parku im. Simona Boliwara. *Pokój rodzi się z przebaczenia*. Bogota, 2.07.1986.

³ III Konferencja Latinoamerykańska w Puebla, 94 (28.01.1979).

⁴ Sobór Watykański II, *Gaudium et spes*, 52.

stwierdzeniach Papież odniósł się do wielkich zadań i wielkich możliwości duchowych rodzin kolumbijskich, one przez przykład miłości mogą zmienić oblicze społeczne swojego kraju i wpłynąć na pokój całego świata.

Świat współczesny jest pełen niepokoju, egoizmu, walki i niebezpieczeństwa wojny, która kryje się za wielkimi i powszechnymi zbrojeniami, szczególnie broń atomowa w każdym momencie zagraża likwidacji życia na ziemi. Jest także rozpowszechniająca się plaga nędzy i głodu, ale najbardziej zagrażający jest ludzki egoizm, który odrzuca przesłanie Dobrej Nowiny – Ewangelii, a tym samym odrzuca pokój.

Papież nawiązał do zasług wielu ewangelizatorów ziemi latynoamerykańskiej, którzy poprzez 5 wieków starali się wprowadzać pokój niesiony przez Ewangelię Chrystusa. To zadanie spoczywa nadal na każdym wyznawcy Chrystusa, na rodzinach i społeczeństwach pragnących pokoju. Pokój przyniesiony przez Chrystusa staje się *wielkim darem niebios*, trzeba go tylko zakorzenić w sercach ludzkich. Pokój Chrystusowy różni się zasadniczo od pokoju tego świata, który pragnie przyjemności i przemijającego dobrobytu materialnego, pokój Chrystusowy sięga nieba i opiera się na miłości Boga.

Społeczeństwo kolumbijskie przez dziesiątki lat było nękanie nieustannymi wewnętrznymi walkami, powstało wiele nienawiści i krzywd oraz chęci zemsty i odwetu. Takie postawy wobec pragnienia pokoju społecznego powinny ustąpić, są one sprzeczne z pokojem, który przynosi Chrystus, a jest propagowany w Jego Kościele. Ludzie prawdziwie wierzący muszą przebaczyć wszystkie krzywdy i urazy, muszą przebaczyć w duchu miłości Chrystusowego.

Jan Paweł II powołał się na tekst Ewangelii: „Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem będą synami Bożymi” (Mt 5, 9). Wprowadzanie pokoju nie jest łatwe, wymaga wysiłku i troski, stałej uwagi i zaangażowania, wymaga także ustawicznej modlitwy. Papież wskazał sanktuaria Chrystusowe i Maryjne jako miejsca odpowiednie do takiej modlitwy o pokój.

Tymczasem – mówi Papież – społeczeństwo Kolumbii cierpi wielkie zniszczenie i nienawiść w bratobójczych walkach o zmianę władzy i stosunków społecznych. Ta droga zbrojnej konfrontacji poprzez geurrille (organizacje zbrojne), działające w miastach i wioskach, jest niebezpieczna i nie prowadzi do pokoju. Dlatego Papież prosił i modlił się za powrót pokoju i miłości pomiędzy Kolumbijczykami, i wskazał Najświętszą Maryję, jako najlepszą Matkę Pokoju.

4. PRZEMÓWIENIE DO PREZYDIUM I CZŁONKÓW
KONFERENCJI ZAKONÓW AMERYKI ŁACIŃSKIEJ.
POWOŁANI DO UMACNIANIA CHRZEŚCJAŃSKIEJ JEDNOŚCI.
BOGOTA, 2.07.1986

Papież pozdrowił Krajowe Konferencje Wyższych Przełożonych Zakonów Ameryki Łacińskiej⁵, a poprzez przełożonych, pozdrowił i podziękował zakonnikom i zakonnicom wszystkich rodzajów zakonów, stowarzyszeń i charyzmatów, za owocną i pełną poświęcenia pracę ewangelizacyjną. Papież wspomniał 25. rocznicę zatwierdzenia przez Stolicę Apostolską statutowi Konfederacji Zakonów, a następnie zachęcił zakonników, aby dalej pozostali wierni powołaniu zakonnemu, opartemu na życiu we wspólnotach oraz ślubach zakonnych (ubóstwa, posłuszeństwa, czystości).

Zakonnicy powinni być *Bogota Catedral* zjednoczeni w działalności duszpasterskiej z Konferencjami Episkopatów Ameryki Łacińskiej, z Radą Biskupów Ameryki Łacińskiej CELAM, a w poszczególnych diecezjach winni współpracować z biskupami, pasterzami miejsca (diecezjami), a także być w łączności ze Stolicą Apostolską w ramach całej wspólnoty Kościoła katolickiego.

Zbliżające się 500-lecie Kościoła w Ameryce Łacińskiej zobowiązuje Zakony do wykorzystania wielkiego potencjału duchowego i duszpasterskiego opartego na poszczególnych charyzmatach, ale dążącego do

⁵ Confederación Latinoamericana y Caribeña de. Religiosos y Religiosas – CLAR.

wspólnoty wyznania w jedności z całym Kościołem. Nowa Ewangelizacja ma się oprzeć na wielkim potencjale Zakonów, aby powstała nowa rzesza wyznawców Chrystusa, nowi święci i nowe metody ewangelizacyjne. Papież szczególnie zachęcał do metody skutecznej i wypróbowanej, to jest do modlitwy.

Zadaniem pokoleniowym zakonników i zakonnic jest służba i udział czynny w działalności misyjnej, w oparciu o moce Ducha Świętego, w całkowitej współpracy z całym Kościołem. Drogą ewangelizacyjną jest sam Chrystus, naśladowanie go w duchu pokory, oddania, służby, polega na zbliżaniu się do wiernych, do wspólnoty kościelnej, na ofiarowaniu swojego życia i powołania.

Na zakończenie, Papież polecił całe dzieło nowej Ewangelizacji opiece Matki Bożej. Najświętsza Maryja Panna jest wzorem służby i poświęcenia, jest bardzo umiłowana przez ludzi Ameryki Łacińskiej, dlatego pod jej wstawiennictwem mogą się dokonywać wielkie dzieła Boże.

5. PRZEMÓWIENIE DO KONFERENCJI EPISKOPATU KOLUMBII. *TRZY PRIORYTETY AKTYWNEJ NADZIEI.* BOGOTA, 2.07.1986

Spotkanie Jana Pawła II z kardynałami i biskupami Kolumbii odbyło się w siedzibie Konferencji Episkopatu. Papież serdecznie pozdrowił wszystkich i podziękował za wielki trud biskupów w kierowaniu duszpasterskim w poszczególnych diecezjach kraju.

Papież przybył do Kolumbii z przesłaniem wiary i pokoju, potwierdzał swoją obecnością łączność Stolicy Apostolskiej z życiem i działaniem wielkiej wspólnoty Kościoła, a także pragnął przekazać treść i działania posługi biskupiej w ogóle, a w Kolumbii w szczególności. Dlatego wspomniał wielkich poprzedników Ewangelizacji: św. Piotra Klawela i Ludwika Beltrana.

Biskupi są inspiratorami działalności duszpasterskiej i kierują wszystkimi wspólnotami Ludu Bożego, charakteryzującego się dużą dynamiką wiary i pobożności, także maryjnej. Biskup jest obrazem Ojca, uobecnienia Chrystusa jako Dobrego Pasterza, otrzymuje pełnię Ducha Świętego, w nauczaniu i inicjatywie kapłańskiej przekazuje dar Boga dla wiernych. Powinien być, jako następca Kolegium Apostolskiego, włączony w jedność ze wszystkimi biskupami i biskupem Rzymu jako następcą Świętego Piotra.

Zasadniczym zadaniem biskupa jest budowanie i kierowanie Kościołem powierzonym mu przez Chrystusa, tak aby działał w Kościele partykularnym jeden, święty i apostołski Kościół. Jest to misja samego Chrystusa i jednocześnie misja Ducha Świętego.

Kościół buduje sam Chrystus w swojej tajemnicy męki, śmierci i zmartwychwstania, tworzy wspólnotę poprzez sakramentalną obecność w sakramencie Eucharystii.

Biskup otrzymuje podczas konsekracji pełnię mocy i daru Ducha Świętego, udziela tego daru kapłanom własnej diecezji, a następnie Dary Ducha Świętego są przekazywane wiernym w sakramencie bierzmowania. Tak wypełnia się budowanie i życie Kościoła, który jest jeden i apostołski.

Kościół jest przekazicielem prawdy, która pochodzi od Boga, a została przekazana przez Syna Bożego, który jest pełnią zbawienia. Biskup ma przekazywać tę prawdę, ma być świadkiem i nauczycielem tej prawdy, że świat został zbawiony przez misterium zbawcze Chrystusa. Prawda o zbawieniu ma być przekazywana w sposób integralny, zgodny z Nauczycielskim Magisterium Kościoła. Taka postawa i zadanie jest obowiązkiem trudnym, ponieważ ludzkość ciągle spotyka się z różnymi nieprawdziwymi ideami, szczególnie głoszonymi poprzez sekty.

Nauczanie biskupie winno być jasne i właściwe, niezależne od różnorodnych wpływów, nacisków i wypaczeń. Ma być pełne i zgodne z przesłaniem ewangelicznym, tak aby Lud Boży poznawał i żył właściwą nauką,

Panorama miasta Bogota

o Chrystusie, Kościele i człowieku. Nauka o człowieku ma dotyczyć jego godności, nierozzerwalności małżeństwa, świętości rodziny, bowiem bazując na miłości rodzinnej można budować cywilizację miłości.

Wobec tak wielkich zadań, życie biskupa winno charakteryzować się świętością, na wzór świętości Chrystusa, który oddał życie za owce swoje. W obecnych czasach szczególnie potrzeba przykładu świętości życia, miłosierdzia, dobroci i czystości, aby ukazać prawdę Ewangelii i w ten sposób naśladować Chrystusa – Pasterza wszystkich pasterzy.

Posłanie apostoelskie i pasterskie zarazem, biskupi powinni skierować do kapłanów, którzy są współpracownikami w wypełnianiu zadań duszpasterskich. Należy otoczyć tychże kapłanów miłością ojcowską, braterską i przyjacielską, szczególnie w aspektach duchowych i materialnych także. Podobną opieką biskup powinien otoczyć zakonników, aby ich ślubowania zakonne były realizowane we wspólnocie i jedności całego lokalnego Kościoła.

Biskup ma być głosicielem nadziei, nadziei jaką niesie Chrystus i jego Ewangelia, nadziei, która jest w stanie pokonać grzech i wszelkie trudności świata doczesnego. Taką nadzieję trzeba nieść szczególnie młodym ludziom, którzy są zagubieni w wielu niebezpiecznych ideach i iluzjach tego świata, mówiących o wyzwoleniu. Prawdziwe wyzwolenie zawiera się w Chrystusie i Jego nauce.

Papież przypomniał nauczanie zawarte w dokumentach *Liberatis nuntius* i *Liberatis conscientia* (Kongregacja Nauki Wiary, 22.03.1982, p. 2,

O chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu), stanowiące o tzw. teologii wyzwolenia.

Papież odwołał się do swojego dokumentu, encykliki *Dominum et vivificantem* (18.05.1986), w którym tłumaczy formy współczesnego materializmu. Jedna forma jest teoretyczna – jako system myślenia, a druga forma – praktyczna, czyli sposób postępowania. Obie formy sprzeciwiają się doktrynie Kościoła katolickiego i także są sprzeczne z działaniem Ducha Świętego.

Następnie Papież zajął się wskazaniem, co do wychowania i kształcenia powołań kapłańskich i zakonnych, wychowania młodzieży i działaniami aktywnego laikatu. Społeczeństwo Kolumbii potrzebuje licznych i dobrych powołań kapłańskich, aby nadal głoszona była Ewangelia, aby wobec narastającego materializmu, nieustannie odwoływać się do duchowych humanistycznych i transcendentálnych wartości.

Kościół musi wkroczyć także na drogę formowania młodzieży, jest ona bowiem przyszłością narodu i Kościoła. Wartości głoszone przez Kościół winny być głoszone w środowiskach akademickich wśród studentów, w szkolnictwie i w ośrodkach edukacyjnych. Tylko na bazie wartości chrześcijańskich może być zbudowana cywilizacja miłości i pokoju.

Trzecim polem działania ewangelizacyjnego jest chrześcijański laikat, bez niego także nie ma żywego i autentycznego Kościoła. Działalność laikatu w rodzinach, w miejscach pracy, nauki i wychowaniu, w działalności misyjnej i katechetycznej, jest nieodzowna. Tylko dzięki laikatowi

Chinchina

Kościół może działać i spełnić swoje posłannictwo. Laikat chrześcijański jest także nadzieją na budowanie lepszej przyszłości dla całego kolumbijskiego kraju.

Na zakończenie przemówienia, Papież wezwał Episkopat Kolumbijski do wyteżonej pracy, poświęcenia w budowaniu wspólnoty narodowej na zasadach ewangelicznych, z nadzieją pokonania wszelkich przeciwności społecznych i politycznych. Całe dzieło czynienia dobra w duchu chrześcijańskiej miłości, Papież polecił Matce Bożej Dziewicy Różańcowej z Chiquinquirá – Patronce Narodowej.

6. PRZEMÓWIENIE PODCZAS SPOTKANIA Z MŁODZIEŻĄ NA STADIONIE NEMESIO CAMACHO. *BĘDZIECIE ŚWIATŁEM WŚRÓD MROKÓW, JEŚLI OŚWIECI WAS CHRYSZTUS.* BOGOTA, 2.07.1986

Papież Jan Paweł II pozdrowił młodzież kolumbijską, powiedział że są solą ziemi i światłością świata. Przez to, że są młodzi i zebrali się wokół Papieża, zaświadczyli, że także są przyszłością Kościoła. Przyczyną radości i nadziei – mówił Papież – jest fakt, że młodzi żyją na przełomie tysiąclecia Chrześcijaństwa i 500-lecia Ewangelizacji w Ameryce Łacińskiej. Do młodzieży chrześcijańskiej będzie należało przeniesienie wielkiego depozytu wiary i głoszenia Chrystusa wobec nowych pokoleń.

Młodzież kolumbijska przygotowała się na spotkanie z Papieżem przez studiowanie dwóch dokumentów: Listu apostolskiego z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży⁶ i Orędzia na XVII światowy Dzień Pokoju⁷, pod hasłem „Młodzi i pokój idą razem”.

Papież docenił postawę i działania młodzieży przeciw panującej korupcji, niesprawiedliwości i przemocy, panujących w społeczeństwie kolumbijskim. W kraju tak zasobnym w bogactwa naturalne i ludzkie, nadal nie ma równowagi gospodarczej, panuje bezrobocie, a nawet nędza społeczna.

Chociaż młodzież kolumbijska jest pilna, pracowita i odważna, to jednak czyhają na nią niebezpieczeństwa: pragnienie szybkiego

⁶ Podczas obchodów Międzynarodowego Roku Młodzieży zorganizowanego przez ONZ (1985), z okazji Roku Młodzieży Papież wystosował List apostolski do młodych.

⁷ Jan Paweł II, Watykan, 08.12.1984 r.

nielegalnego wzbogacenia się, niebezpieczeństwo używania narkotyków, seks i utrata wartości chrześcijańskich. Największym zagrożeniem jest postawa agresji i walki zbrojnej z panującymi niesprawiedliwymi relacjami społecznymi. W wyniku walk tzw. guerrilli, wielu młodych straciło życie, a inni są manipulowani poprzez ideologie sprzeczne z przesłaniem Kościoła o pokojowych formach zmian stosunków społecznych.

Odnowa moralna i społeczna powinna dokonać się najpierw w sercach młodych ludzi, w odnowie wiary i zaufaniu do Chrystusa i Jego Ewangelii. Chrystus odrzucił wszelkie pokusy złego (diabła), podobnie i młodzież kolumbijska powinna odrzucić bałwochwalcze idee, niszczące teraźniejszość i nie dające szans na pokojowe współdziałanie w całym społeczeństwie. Najwyższą wartością, pozostaje Bóg, a wobec Niego, nic nie znaczą: bogactwa, przyjemność, nauka, sława, prestiż, ani utopie polityczne. Bez Boga wkracza w życie człowieka materializm, a z nim bezsens bycia, alienacja i wszelkie wypaczenia.

Całe dobro zostało objawione przez Chrystusa, u Niego i w Nim trzeba szukać ratunku wobec zagrożeń współczesnego świata, w Chrystusie tylko można znaleźć prawdę, która może dokonać *rewolucji miłości* dla całego globu ziemskiego.

Chrystus jest obecny w Kościele, poprzez chrzest i sakramenty, a także głęboką wiarę w jego obecność. W Eucharystii, może dokonać się przemiana serc, które doprowadzą do zmian ustroju i sprawiedliwości. Najistotniejsze jest wspólne bycie i działanie w Kościele i przez Kościół, który prowadzi drogę do poprawy doczesności i zapewnia wieczność.

Misją Kościoła jest obrona praw człowieka, sprawiedliwości i godności każdego, ponieważ człowiek jest obrazem Boga. Kościół powinien dbać o rozwój człowieka, duchowy i materialny, powinien budować dobro doczesne, a przez nie, dobro wieczne.

Owocem sprawiedliwości jest pokój, a owocem zmartwychwstania Chrystusa jest także pokój, ten pokój należy wprowadzać. Nie należy ulegać pokusie przemocy, ona jest złudna i prowadzi do wielu nieszczęść, a wyznawcy Chrystusa mają nieść i bronić pokoju. Można w tej obronie poświęcać swoje cierpienia, wysiłki i modlitwę.

Papież wezwał młodzież Kolumbii do Krucjaty braterskiego pojednania, konstruktywnego dialogu i społecznego współdziałania, aby panowało porozumienie i postęp. Taką drogą można stać się dziećmi pokoju, a tym samym dziećmi Boga.

Następnie Papież zaproponował pakt przyrzeczeń, w formie pytań i odpowiedzi młodzieży, wyrażającej zgodę na: 1. Być świadkiem Chrystusa w rodzinach, w miejscach nauki i pracy, 2. Być wiernym Chrystusowi w życiu osobistym, w poszanowaniu ciała, w przyjaźni i narzeczeństwie, 3. Być świadkiem Chrystusa w obronie życia ludzkiego i osoby będącej obrazem Boga, 4. Być świadkiem Chrystusa w zajęciach, w odpoczynku, w pracy i w sporcie.

Takie porozumienie młodzieży z Chrystusem w Kościele miało ukazać możliwość duchowego, społecznego i sprawiedliwego rozwoju.

Ponownie Papież uświadomił zebranej młodzieży stałą obecność Chrystusa w życiu i w obecnym zgromadzeniu tylu młodych ludzi. Ta obecność była prawdziwa i nawiązywała do obecności Chrystusa wobec młodzieży jemu współczesnej. Wtedy kiedy był pytany, co należy czynić, aby osiągnąć życie wieczne? Korzystając z takiego rozumienia sytuacji, Papież pytał zebraną młodzież: 1. Czy przyjmuje posłannictwo powierzone przez Chrystusa? 2. Czy będzie świadkami i siewcami Jego słowa? 3. Czy młodzież będzie budowała sprawiedliwe społeczeństwo? 4. Czy młodzież będzie budować cywilizację miłości?

Na zakończenie Papież polecił młodzież kolumbijską Matce Bożej, która potrafiła historię ludzką zamienić w historię ludzkości.

Chinchina

7. HOMILIA PODCZAS MSZY ŚW. PAN STRĄCA WŁADCÓW,
A WYWYŻSZA POKORNYYCH.
CHIQUINQUIRA, 3.07.1986

W sanktuarium Chiquinquirá, Maryi Królowej pokoju i Kolumbii, Jan Paweł nawiązał w przemówieniu do wydarzeń ewangelicznych, do nawiedzenia Matki Bożej przez św. Elżbietę, „Błogosławiona jesteś któraś uwierzyła” (Łk 1, 45). Po zwiastowaniu i po zgodzie Maryi, Zbawiciel narodził się na świecie, i wypełnił się czas starotestamentalnego oczekiwania. Przyjście Matki Bożej do św. Elżbiety powtarza się w każdych sanktuariach, Matka Boża przychodzi i nawiedza ludzi, przynosi im Zbawiciela – wezwanie i prawdę o zbawieniu. Jan Paweł II powtórzył słowa Piusa XII: „Kolumbia to ogród maryjny, pomiędzy jego sanktuariami błyszczą jak słońce pośród gwiazd jak słońce przybytek Chiquinquirá”.

Papież pozdrowił wszystkich, duchownych oo. Dominikanów – opiekunów sanktuarium, i z wielką życzliwością zwrócił się do *campesinos*, którzy od 400 lat z wielkim uwielbieniem czczą Matkę Bożą w tym sanktuarium⁸. Papież docenił wiarę i tradycje wiary w narodzie oraz zachęcił do odmawiania modlitwy różańcowej, w której są zawarte wszystkie tajemnice zbawienia, które świadczą o obecności Boga wśród ludzi.

W tłumaczeniu tajemnicy zabawienia Papież przytoczył tekst proroka Izajasza (Iz 9, 5-6), który przepowiadał nadejście Księcia Pokoju i przyjście czasu „prawa i sprawiedliwości”. Ten pokój został przekazany człowiekowi i takim pokojem ma się kierować każdy człowiek dobrej woli, pokój wymaga prawa i sprawiedliwości, dlatego stosunki społeczne powinny w Kolumbii także opierać się na sprawiedliwości, w ocenie wysiłku, wiary i pracy, szczególnie *campesinos*. Wiara ludzi nie powinna być wykorzystywana do wprowadzania zgubnych ideologii tzw. nowego wyzwolenia. Wyzwolenie człowieka wystąpiło w aktach zbawczych Chrystusa, było to i jest wyzwolenie z grzechów, natomiast zmiana rzeczywistości społecznych ma się odbywać na zasadach wskazanych w Ewangelii, miłości, sprawiedliwości i pokoju.

Maryja w sanktuarium Chiquinquirá, jest obrazem odnowy, obrazem nowego stworzenia i nowej ludzkości, dlatego naród Kolumbii powinien odnawiać się nieustannie, z pomocą duchową Maryi.

⁸ W 1919 roku odbyło się ukoronowanie Matki Bożej Patronki Kolumbii.

8. PRZEMÓWIENIE PODCZAS SPOTKANIA Z MIESZKAŃCAMI „BARRIOS”. PRACA, KTÓRA JEST DROGĄ KU WYZWOLENIU. BOGOTA, 3.07.1986

Papież Jan Paweł II pozdrowił zebranych mieszkańców Bogoty, a szczególnie zwrócił się do ludzi pracy. Pobłogosławił ich trud i wysiłek, porównał obowiązek pracy do pracy jaką wykonywał Jezus i święta Rodzina. Niestety obywatele Kolumbii i mieszkańcy stolicy Bogoty cierpią na chroniczny brak pracy, a co za tym idzie, cierpienia te dotyczą boleśnie większość rodzin. Papież powiedział: „Zapraszam więc was, drodzy bracia, ludzie pracy, do wspólnego zastanowienia się dzisiaj nad niektórymi aspektami ludzkiej pracy, widzianej w perspektywie Ewangelii, źródła światła”⁹.

Człowiek przez pracę doskonali siebie, uczestniczy także w wielkim dziele stwórczym Boga. Bóg przekazał Kolumbii bogate zasoby materialne w postaci ziemi i bogactw naturalnych, wykorzystanie ich, wraz z uruchamianiem zdolności ludzkich, jest zadaniem i obowiązkiem, a owoce pracy mają być należycie dzielone, szczególnie z uwzględnieniem najuboższych obywateli.

Buga Senior de Milagros

⁹ Jan Paweł II, Przemówienie podczas spotkania z mieszkańcami „Barrios”. *Praca, która jest drogą ku wyzwoleniu*, 1 (3.07.1986).

Dobro zawarte w pracy służy człowiekowi do jego duchowego rozwoju, czyni go bardziej podobnym do Boga – człowiek staje się poprzez pracę obrazem Boga (por. Rdz 1, 26).

Aby taki obraz się urzeczywistniał człowiek powinien mieć dostęp do pracy. Papież mówił: „powinny zostać tu podjęte wszelkie inicjatywy osób i instytucji publicznych, mogących pomóc w tworzeniu stanowisk pracy, które by umożliwiły bezrobotnym godziwe i sprawiedliwie wynagradzane zajęcie”¹⁰.

Człowiek nadaje pracy specyficzną godność, przekazuje jej specjalny charakter, a z moralnego punktu widzenia, każda praca uszlachetnia, niezależnie od jej rodzaju i wysokości wynagrodzeń. Więcej, praca powinna mieć także charakter i cechy miłości i sprawiedliwości oraz solidarności społecznej – tak uczy Nauka Społeczna Kościoła.

W sposób szczególny Papież zwrócił się do rolników: „Wy, mężczyźni i kobiety, mieszkańcy wsi, dokładnie wypełniacie polecenie Pana, by czynić sobie ziemię poddaną” (por. Rdz 1, 28). Zarówno robotnicy najemni, jak i właściciele małych pól uprawnych borykają się z wieloma problemami, aby skutecznie oczekiwać owoców swej pracy. Należy dostrzegać i pozytywnie oceniać pracę wszystkich współpracujących w sektorze rolniczym: przemysłowców, handlowców, transportowców, a także pracowników społecznych, którzy starają się nadać pracy *charakter ewangelizacyjny*.

Kościół w swoim nauczaniu społecznym, stara się w każdym ustroju społecznym, wskazywać na sprawiedliwość, na godność pracy, na prawa do pracy i na sprawiedliwy i społeczny podział dóbr naturalnych, i tych wytworzonych przez człowieka. Papież zaznaczył także, że: „Społeczna nauka Kościoła inspirowała chrześcijańską praxis w szlachetnej walce o sprawiedliwość, wyklucza jednak, jako obcą Ewangelii, programową walkę klas, wiodącą do nowych form zniewolenia”¹¹.

Papież zwrócił uwagę na pracę kobiet i sugerował, aby ich praca nie uniemożliwiała wykonywania przez matki, obowiązków rodzinnych i wychowawczych. Należy także rozwiązywać poważny problem pracy dzieci, które są zmuszone pomagać rodzicom, kosztem ich wychowania i nauczania.

Praca ma także wymiar duchowy, Papież stwierdził: „Poprzez pracę możecie przybliżyć się do Boga i uczestniczyć w Jego planach zbawienia

¹⁰ Jan Paweł II, Przemówienie podczas spotkania z mieszkańcami „Barrios”. *Praca, która jest drogą ku wyzwoleniu*, 2 (3.07.1986).

¹¹ Tamże, 5.

człowieka i świata”¹². Człowiek wykorzystuje przyznane mu przez Stwórcę talenty: łaski Bożej, pozwalającej osiągnąć życie wieczne, rozumu, cnót, i energii, umożliwiające uczciwe i kompetentne wykonywanie pracy. Dzięki wykorzystaniu tych talentów, człowiek może moralnie wykazywać się duchowym rozwojem i osiągnięciami.

Z pracą wiąże się także obowiązek, prawo i konieczność właściwego odpoczynku, o tym nauczał Jan XXIII¹³. Odpoczynek winien być połączony z wykonaniem obowiązku modlitwy, i spotkania się z Bogiem w Eucharystii na Mszy św.

Na zakończenie Jan Paweł II pobłogosławił wszystkich ludzi pracy, polecił ich opiece Matki Bożej, i wskazał, aby praca stawiała się źródłem doskonałości chrześcijańskiej.

9. PRZEMÓWIENIE PODCZAS SPOTKANIA Z KOŚCIOŁEM MISYJNYM. *MISJA, KTÓRA NIE ZNA GRANIC.* TUMACO, 4.07.1986

Na wstępie przemówienia Papieża padły słowa pozdrowienia: „Pozdrawiam misjonarzy i misjonarki, kapłanów, zakonników, zakonnice

Kartagina

¹² Jan Paweł II, *Przemówienie podczas spotkania z mieszkańcami „Barrios”. Praca, która jest drogą ku wyzwoleniu*, 6 (3.07.1986)

¹³ Jan XXIII, *Mater et Magistra*, 220, w: Jan XXIII, *Mater et Magistra*, Société d'Éditions Internationales, Paris 1963, s. 47-121; w: AAS 53 (1961), s. 401-464.

i świeckich – gorliwych świadków i siewców Ewangelii. Wszyscy, drodzy misjonarze, jesteście obecni w moim sercu i w moich modlitwach”¹⁴.

Ludzie zawsze pragną szczęścia, zbawienia, wolności i błogosławionej przyszłości. Te pragnienia wypełnia przesłanie ewangeliczne, szczególnie poprzez głoszenie Słowa Jezusa Chrystusa, i realizację Jego przesłania: „Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu!” (Mk 16, 15). To dzieło Ewangelizacji narodów kontynentu południowoamerykań-

skiego, popierane było przez papieży i misjonarzy kierowanych na te tereny. Pierwszymi były: Santa Marta, Cartagena, Popayan i Santa Fe de Bogota, powstały dzieła misyjne nazywane: doctrinas, „redukcje” i parafie. Kościół dokonywał jednocześnie ogromnego dzieła w zakresie kultury, szerząc pojęcie ojczyzny i narodu aż po krańce terytorium kolumbijskiego. Papież wspomniał zasługi misyjne błogosławionego Ezechiela Moreno, a także zapowiadany III Kongres Misyjny Ameryki Łacińskiej (1987). Mówiąc o doktrynie misyjnej powołał się na dokument przemówienia inauguracyjnego, podczas III Konferencji Ogólnej Episkopatów *Papayan Obispado*

¹⁴ Jan Paweł II, *Misja, która nie zna granic*. Przemówienie podczas spotkania z Kościołem Misyjnym Tumaco, 4.07.1986.

Ameryki Łacińskiej, Puebla z 28 stycznia 1979 (I, 7), a także adhortację apostolską Pawła VI *Evangelii nuntiandi* (50).

Kościół z natury swej jest misyjny i jest posłany do głoszenia Chrystusa wszystkim narodom, w każdych czasach i każdej sytuacji gospodarczej, politycznej, ponieważ Chrystus pragnie być ze wszystkimi, we wszystkich okolicznościach życia Ludu Bożego. Szczególnie przesłanie ewangeliczne Kościół niesie dla najbardziej potrzebujących i znajdujących się na marginesie życia, „obronę słusznych praw dotyczących własności pracy, kształcenia i udziału w życiu publicznym kraju. Ewangelizacja tubylców wzbogaca Kościół powszechny i całą ludzkość w wymiarze kulturalnym, społecznym i religijnym”¹⁵.

Nieustającym działaniem misyjnym całego Kościoła i Kościoła Kolumbijskiego, jest bezustanna modlitwa i poświęcenie pracy i cierpienie, a także działalność wychowawcza i charytatywna.

Na zakończenie Papież polecił dzieła misyjne w Kolumbii Dziewiczej Matce z sanktuarium Chiquinquirá.

10. PRZEMÓWIENIE PODCZAS SPOTKANIA Z INDIANAMI. CZYM JEST AUTENTYCZNA POBOŻNOŚĆ. POPAYÁN, 4.07.1986

Papież skierował się do wszystkich: braterskie pozdrowienie do arcybiskupa Popayán i biskupów tej prowincji kościelnej: Ipiales i Pasto, jak też do ordynariuszy diecezji południowej Kolumbii; serdeczne pozdrowienie do kapłanów, zakonników, zakonnic oraz zgromadzonych wiernych, szczególnie Indian – *paeces* i *guambianos*: Kietii nimum, kuayab, chigebend inzhimenrrai, nimumi, tius Mesgawain guenta. Jescucristo nimumi puaig, Nai Kasrakebig larr nuiiketan, mei nimum weterrawa, saludanrrab, nimumi asig patemisak Kuingucha, yu Columbia misaamera razunbe, mayeelan peemai undakuinzhib purugumiiketan; nesia wainguenta Naa ashikebpe mundo ereba.

Papież podkreślił, że wszyscy należą do wielkiej rodziny Kościoła, i tworzą wierny Lud Boży. Ze smutkiem wspominał i modlił się wspólnie za ofiary w ostatnim trzęsieniu ziemi, w Wielki Czwartek, 31 marca 1983 roku.

¹⁵ Jan Paweł II, *Misja, która nie zna granic*. Przemówienie podczas spotkania z Kościołem Misyjnym Tumaco, 8 (4.07.1986).

Trzęsienie ziemi zamieniło w ruiny dużą część miasta, napełniając bólem mieszkańców całego tego regionu.

Obecność Papieża miała określony cel i zadanie, miała stać się bodźcem do całkowitej odbudowy duchowej, społecznej i materialnej, dokonywanej ze wzrokiem utkwionym w Ojcu, który jest w niebie. Prosta pobożność Indian, doceniona przez Papieża, miała stać się gwarancją głębokiego życia chrześcijańskiego i ochroną przed obcymi ideologiami, które docierają z Europy.

Papież określił znaczne pozytywy pobożności ludowej – powszechnej, między innymi wymienił: 1. życiową syntezę, która umacnia wiarę, 2. nosi w sobie głód Boga, 3. daje wyostrzony zmysł pojmowania niewymownych przymiotów Boga: ojcostwa i opatrności, 4. przybliża obecność Chrystusa i Jego Najświętszej Matki, 5. oświeca serce i umacnia nowe życie w Duchu, 6. daje siłę do poświęcenia się i ofiarności, 7. rodzi takie wewnętrzne postawy, jak cierpliwość, umiłowanie krzyża, uznanie wartości cierpienia, życzliwość i szacunek dla innych oraz 8. oderwanie się od rzeczy ziemskich. Pobożność ludowa wspomaga także życie społeczne, 9. umacnia uczucia obywatelskie i patriotyczne, 10. jednoczy różne grupy społeczne poprzez zbiorowe obrzędy, 11. zacieśnia więzy wspólnoty kościelnej¹⁶.

W roku 1546 papież Paweł III utworzył tu diecezję Popayan, od tamtego czasu diecezja, a w niej wierni nieustannie budowali społeczność chrześcijańską, poprzez pracę wielu misjonarzy i misjonek. Szczególną rolę odgrywał, i nadal odgrywa, gorący kult Matki Bożej Wniebowziętej, wyrażany w pobożności ludowej. O powszechnym kulcie mówił dokument Jana Pawła II: „Pobożność ludowa ma być instrumentem ewangelizacji i całkowitego chrześcijańskiego wyzwolenia, tego wyzwolenia, którego spragnione są ludy Ameryki Łacińskiej, świadome, że tylko Bóg wyzwala całkowicie z niewoli i znaków śmierci obecnych w naszych czasach”¹⁷.

Przesłanie to było związane z rozpowszechnianą w Ameryce Łacińskiej tzw. *teologią wyzwolenia*, która przewidywała wyzwolenie polityczne z panujących warunków społecznych, nawet przy pomocy walki zbrojnej. Taki ruch był lansowany i popierany przez niektórych teologów, zmęczonych

¹⁶ Zob. Jan Paweł II, *Czym jest autentyczna pobożność*. Przemówienie podczas spotkania z Indianami. Popayán, 4.07.1986. Por. Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, 48; Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu. 22, Puebla, s. 444-459.

¹⁷ Jan Paweł II, enc. *Dominum et vivificantem*, 57 (18.05.1986).

trwającymi od wieków rządami, zdobytymi przemocą i krzywdzącymi najuboższych.

Pobożność ludowa może napotykać na niebezpieczeństwa, szczególnie przy źle pojętym kulcie, przy braku teologicznej wiedzy i używaniu religii do zmian socjalnych, a nie odnosząca się do prawdziwego kultu Boga, Zbawiciela i Eucharystii, „jednego Pana, jednego Ducha, jednego Boga i Ojca”¹⁸. W takich wypadkach istnieje niebezpieczeństwo powstawania sekt, magii, fatalizmu czy bezpośredniego ucisku duchowo zagubionych wyznawców.

Wzorem autentycznej działalności duszpasterskiej pozostają czasy Dziejów Apostolskich (por. Rz 12, 5), szczególnie wskazania św. Pawła Apostoła, który nawoływał do miłości. Miłość braterska, jest sprawdzianem prawdziwego kultu Boga i poszanowania ludzi, jako Dzieci Bożych.

Taka nowa Ewangelizacja ponownie jest kierowana do wspólnot tubylczych i również do wszystkich *indios* rozproszonych po rozległym terytorium Kolumbii. Kościół katolicki – powszechny, popiera wszelkie działania w obronie kultury, wyrażającej się w językach, obyczajach i stylu życia, a także popiera walkę o uzyskanie praw przysługujących jako obywatelom Kolumbii¹⁹. Wszyscy mają prawo do udogodnień w dziedzinie oświaty, pracy, ochrony zdrowia oraz sytuacji mieszkaniowej.

Na zakończenie Papież pobłogosławił zebranych i polecił ich opiece Matce Bożej z Guadalupe i Chiquinquirá.

11. PRZEMÓWIENIE PODCZAS MSZY ŚW. DLA RODZIN. ZADANIA EWANGELIZACYJNE KOŚCIOŁA DOMOWEGO. CALI, 4.07.1986

Tematem uroczystej Mszy św. dla rodzin, koncelebrowanej pod przewodnictwem Papieża, była ewangelizacyjna misja rodziny. Podczas liturgii sprawowanej na stadionie Papież dokonał koronacji figury Virgen de las Mercedes (Dziewica Pośredniczka Łask Bożych, sprowadzonej z Hiszpanii w 1541 r.).

¹⁸ Jan Paweł II, *Czym jest autentyczna...*, dz. cyt. 4.

¹⁹ Paweł VI, chciał, aby fundusz z enc. *Populorum progressio*, stworzony z okazji jego wizyty w Kolumbii w 1968 roku, był przeznaczony na rzecz campesinos, zwłaszcza tych z regionu Cauca.

Papież wyraził uznanie i podziękowanie dla zebranych, podkreślił wielkie bogactwo ludzkich serc w ich działaniu, w okazywaniu zalet pracowitości, dobroci i życzliwości. W sposób specjalny, Papież podkreślił znaczenie i rolę rodzin kolumbijskich, które wiernie przekazują wartości ludzkie i chrześcijańskie. Jan Paweł II posłużył się tekstem Księgi Rodzaju opisującym stworzenie świata i człowieka (Rdz 1, 26), podkreślił wielkie znaczenie dobroci Boga, który zechciał uczynić człowieka na *swój obraz*. Papież powiedział: „Mężczyzna i kobieta, uczynieni na obraz i podobieństwo Boże, od początku pomyślni zostali tak, aby mogli rozwijać w czasie dialog miłości istniejący w sercu Boga i przekazywać Jego stwórcze słowo”²⁰.

Interpretacja tego przesłania Pisma świętego zawiera nauczanie o związku mężczyzny i kobiety, opartym na miłości, która ma swe źródło w Bogu oraz na celu takiego związku, czyli na wzajemnej miłości i przekazywaniu życia (por. Rdz 1, 28).

Konkludując Papież powiedział: 1. człowiek jest obrazem Boga, 2. mężczyzna i kobieta, [są] wspólnotą dialogu i życia, 3. od posiadania ziemi i panowania nad innymi stworzeniami ważniejsza jest wspólnota życia, miłości.

Papayan Catedra

²⁰ Jan Paweł II, *Zadania ewangelizacyjne Kościoła Domowego*. Przemówienie podczas Mszy św. dla rodzin, Kolumbia, Cali, 4.07.1986.

Analiza tekstu ewangelicznego o cudzie w Kanie Galilejskiej potwierdza troskę Boga o człowieka, w tym wypadku troskę Syna Bożego o sprawy ludzkie. Cud w Kanie był pierwszym znakiem nowego przymierza, nowej komunii życia pomiędzy Bogiem i ludźmi. Nowe przymierze nawiązuje do dawnego, pierwszego przymierza i wskazuje na charakter związku kobiety z mężczyzną, przymierza z Bogiem, jako pieczęć nierozwalnej i płodnej wspólnoty miłości.

Papież zinterpretował również przemianę wody w wino, powiedział: „Naszym błogosławieństwem będzie więc przyjęcie prawdy Chrystusa i osobiste przyłgnięcie do Niego”²¹. Przyjmowanie nauki Chrystusa, Jego prawdy, jest nieustającym winem – pociechą i mocą wiary, we wszystkie wydarzenia zbawcze Syna Bożego. Związki małżeńskie są wpisane w plan i miłość Bożego zbawienia, a małżeństwa sakramentalne są znakiem jedności Chrystusa z Kościołem (nauka św. Pawła, Ef 5, 31). Takie jest właśnie zadanie rodziny: poświęcić się służbie miłości i życia, bronić konsekwentnie życia i miłości. Papież to zadanie nazywa służbą dla *cywilizacji miłości*, a związek kobiety i mężczyzny ma być, także w oczach społeczeństwa, jedyny i wyłączny. Związek rodzinny, małżonków i dzieci jest bowiem na wzór Trójcy Przenajświętszej.

Papież wspominał nauczanie zawarte w adhortacji *Familiaris consortio* (49,50), gdzie jest wykazane znaczenie życia rodzinnego w zbawczym dziele Boga, a „Dom, rodzina – «Kościół domowy» – także powinny pełnić dzieło ewangelizacji”²², na mocy sakramentów: chrztu, bierzmowania, i sakramentu małżeństwa. Ewangelizacja i przekazanie wiary ma się dokonywać przede wszystkim wobec dzieci, zrodzonych w małżeństwie. Aby ten wysiłek i praca były skuteczne, ewangelizacja i katechizacja, prowadzona przez małżonków w rodzinie, muszą przybrać kształt wspólnoty kościelnej, czyli stawać się *Kościółem Domowym*.

Miłość Boża rozlana i praktykowana w sercach rodzin, nie jest zamknięta, przeciwnie, ma dotrzeć do „każdego serca, do wszystkich innych wspólnot, do wszystkich zakresów współbywania i współżycia ludzi na ziemi: do zrzeżeń, ruchów czy instytucji, a wreszcie i do społeczeństwa jako takiego”²³ – będzie to rozszerzanie się cywilizacji miłości.

²¹ Jan Paweł II, *Zadania ewangelizacyjne Kościoła Domowego*. Przemówienie podczas Mszy św. dla rodzin, Kolumbia, Cali, 3 (4.07.1986).

²² Tamże, 4.

²³ Tamże, 5.

Przeciwieństwem cywilizacji miłości jest cywilizacja śmierci. Jeśli rodziny nie realizują wzajemnej miłości i nie przekazują życia, prowadzą całe społeczeństwo do katastrofy, do zła, wyzysku, nienawiści i śmierci. Papież przypomniał wskazania w tej materii zawarte w encyklice *Dominum et vivificantem* (57)²⁴.

Papież zwrócił się do rodzin kolumbijskich z apelem i ostrzeżeniem, mówił: „Rodzinie zagrażają ideologie i instytucje, które wywierając na parę małżeńską nacisk psychologiczny lub na inne sposoby zmuszają ją do zamykania źródeł życia i odmowy przyjęcia z miłością nowego istnienia”. Ideologie zagrażające rodzinom i społeczeństwu to postawy niemodernistyczne, zamykające człowieka tylko w doczesności, w relatywizmie moralnym i społecznych, a szczególnie w postawach egoistycznych, wyrażanych w hasle: korzystaj z życia sam, dopóki możesz! Instytucje, to formy nauczania na uniwersytetach o charakterze ateizującym, w szkołach, w organizacjach paramilitarnych, a niekiedy Państwo ogłasza swoją niechęć do nauki i działalności Kościoła.

Jan Paweł II wskazał na wielkie zagrożenia wobec pokoju społecznego w formach zorganizowanego terroryzmu, mówił: „(...) na przykład, usiłują wprowadzić systemy czy ideologie pociągające za sobą przemoc; które systematycznie zakłócają równowagę społeczną używając środków wywrotowych; czy tym, które dążą do rozwiązania sytuacji krytycznych najkrótszą drogą terroryzmu czy guerrilli?”²⁵.

Alternatywą do tych zagrożeń jest Słowo Chrystusa, pełne miłości, dobra, przebaczenia i miłości. Na tym Słowie można budować teraźniejszość i przyszłość, także zmieniać oblicze ziemi, czyli wprowadzać cywilizację miłości.

Papież zakończył przemówienie słowami Pisma świętego.: „Wy zaś, drodzy bracia i siostry: «Cokolwiek mówicie lub czynicie, wszystko [niech będzie] w imię Pana Jezusa, dziękując Bogu Ojcu przez Niego»” (Kol 3, 17)²⁶.

²⁴ Jan Paweł II, enc. *Dominum et vivificantem* (18.05.1986).

²⁵ Tamże, 7.

²⁶ Jan Paweł II. *Zadania ewangelizacyjne...*, dz. cyt., 7.

12. PRZEMÓWIENIE PODCZAS SPOTKANIA Z DZIEĆMI.
JESTEŚCIE MOIMI MAŁYMI – WIELKIMI WSPÓŁPRACOWNIKAMI.
CALI, 4.07.1986

Do kaplicy seminarium, na spotkanie z Papieżem, przybyło około dwustu dzieci, wszystkie należące do ruchu „Dzieciństwa Misyjnego”. Sprawilo to wielką radość i było sposobnością do nawiązania dialogu, w oparciu o teksty Pisma świętego: „Dopuszczcie dzieci i nie przeszkadzajcie im przyjść do Mnie; do takich bowiem należy królestwo niebieskie” (Mt 19, 14). Dla Kościoła obecność dzieci jest nadzieją na przyszłość, jest dowodem, że Kościół rośnie, rozwija się, ogarnia nowe wzrastające pokolenie. Dzieci stają się współpracownikami Papieża w dziele ewangelizacyjnym, poprzez modlitwę, dobrym zachowaniem w domu i wśród kolegów, a także swymi ofiarami na rzecz misji.

Papież zaproponował dzieciom utworzenie łańcucha miłości, który połączy świat, w imię pokoju i dobra, pomiędzy ludźmi poprzez modlitwę

Cali Seminarium

i ofiary. Wyznawanie wiary w Pana Jezusa i Matkę Najświętszą, jest największym skarbem w wielkiej rodzinie Kościoła, który pragnie docierać do innych dzieci na całym świecie, aby i one miały dostęp do wielkich tajemnic zbawienia.

13. PRZEMÓWIENIE PODCZAS LITURGII SŁOWA Z MIESZKAŃCAMI „BARRIOS”. WZYWAM WAS DO SOLIDARNOŚCI.
MEDELLIN, 5.07.1986

Na stadionie Atanasio Girardot odbyła się pod przewodnictwem Papieża liturgia słowa, a zarazem spotkanie z mieszkańcami i robotnikami ubogich dzielnic MedelUn. Przybyli wierni i ich przedstawiciele z 70 sąsiednich parafii. Papież skierował swoje przemówienie do wszystkich zainteresowanych w Kolumbii i na całym świecie, powiedział: „aby moje słowa dotarły do wszystkich ubogich parafii Kolumbii, a w sposób szczególny do waszych domów, dzielnic i miejsc pracy”²⁷. Przesłanie Papieża, skierowane do najuboższych i potrzebujących pomocy, nawiązało do przesłania Chrystusa zawartego w Ewangelii św. Mateusza (11, 25). Była to modlitwa skierowana właśnie do pokornych i prostych z objawianiem, że są oni bogactwem królestwa Bożego.

Zarówno Chrystus, a teraz Jego Kościół, ze szczególną troską pochyla się nad ubogimi i biednymi, ukazuje im Boga Ojca, i jednocześnie uzmysławia godność każdego człowieka, a szczególnie tego, który jest w jakiegokolwiek potrzebie. Papież przypomniał wydaną niedawno *Instrukcję o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu*²⁸, która podkreśla inne kryteria oceny szczęścia ludzkiego. Nie utożsamia ich z kryteriami, które chcą identyfikować szczęście z korzystaniem z dóbr doczesnych, posiadaniem czy materialnym bogactwem.

Nauka Społeczna Kościoła głosi i propaguje postawę Chrystusa wobec ludzi biednych i potrzebujących, są oni skarbami Kościoła, dlatego Kościół, wypełnia obowiązek solidarności, sprawiedliwości i miłosierdzia względem

²⁷ Jan Paweł II, *Wzywam was do solidarności*. 1. Przemówienie podczas Liturgii Słowa z mieszkańcami „Barrios”. Medellin, 5.07.1986.

²⁸ *Instrukcja o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu* (22.03.1986) mówi, że pełnię wolności osoba uzyskuje dzięki wyzwoleniu dokonanemu przez Chrystusa.

wszystkich, a w sposób szczególny względem najbardziej potrzebujących²⁹. Jan Paweł II skierował do biednych słowa współczucia, zrozumienia ich trudnej sytuacji, wymienił kategorie biedy i niesprawiedliwości społecznej: „Do was, znużonych i udręczonych z powodu ubóstwa, niesprawiedliwości, braku miejsc pracy, niedostatków w dziedzinie szkolnictwa, służby zdrowia, budownictwa mieszkaniowego, a także braku solidarności ze strony tych, którzy choć mogliby wam pomóc, nie czynią tego”³⁰.

Następnie Papież zwrócił się z podziękowaniem i dalszą prośbą, o kontynuowanie przez przedstawicieli Kościoła, duchownych i świeckich, wielkiego dzieła pomocy społecznej dla najbardziej potrzebujących; z nimi jest Papież, duchowni, Kościół i ludzie dobrej woli. Ta działalność ma być wolna od wpływu elementów ideologicznych czy politycznych obcych Ewangelii, ma ona być autentyczną służbą najuboższym.

Służba ubogim nie powinna się ograniczać do pomocy społecznej i do ukazywania

²⁹ *Instrukcja o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu* (22.03.1986), 68.

³⁰ Jan Paweł II, *Wzywam was do solidarności*, 3.

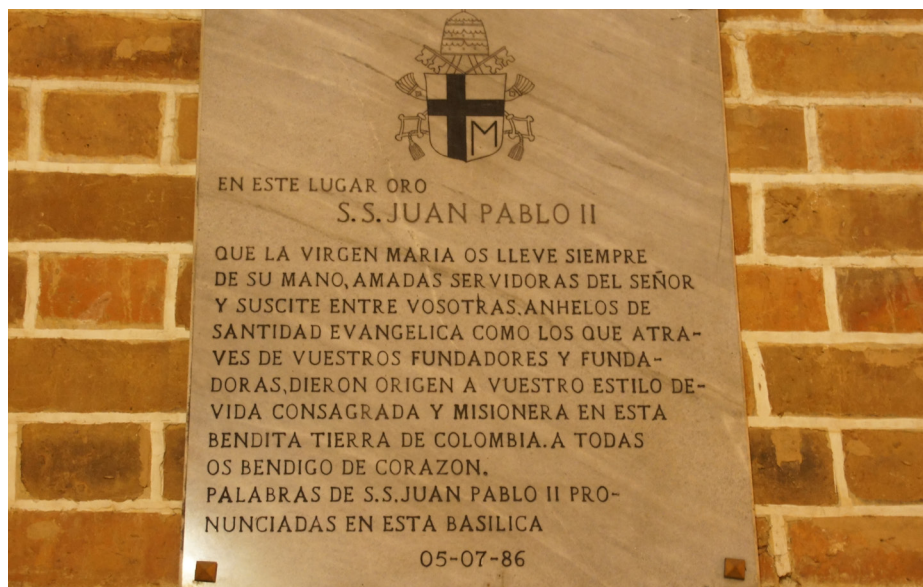

Medelin Catedral

godności ludzkiej każdego ubogiego i potrzebującego, ta służba ma zawierać także troskę o wiarę i jej rozwój, a najlepszą drogą do takiego rozwoju jest nieustanna katecheza – nauczanie zgodne z Ewangelią. Papież powiedział: „[Katecheza] jest zasadniczą służbą na rzecz chrześcijańskiej promocji i uświadamiania godności ubogich, ich chrześcijańskiego powołania i przynależności do Mistycznego Ciała Chrystusa”³¹. Kościół stoi na straży sprawiedliwości i godności człowieka, sprzeciwia się wszelkiego rodzaju ideologiom i ruchom politycznym, wykraczającym poza zakres tych wartości.

Papież zwrócił się także do bogatych, tych którzy żyją w zbytku i luksusie obfitości, aby dostrzegli dramatyczną sytuację tych, którzy żyją w nędzy i cierpią głód. Jest to moralny obowiązek i duchowy nakaz solidarności, nakaz zrozumienia natury życia społecznego, w którym „Wartość człowieka wyraża się bardziej tym, czym jest, niż tym, co posiada”³².

Jan Paweł II zaproponował działania w ramach: wspólnej wiary, miłosierdzia Bożego, nadziei na nowy świat, przekonania, że jesteśmy braćmi w Jezusie Chrystusie, solidarnego poszukiwania koniecznych rozwiązań,

Medelin Catedral

³¹ Jan Paweł II, *Wzywam was do solidarności*, 5.

³² Sobór Watykański II, konst. *Gaudium et spes*, 35. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym ogłoszona przez papieża Pawła VI, 7.12.1965.

dokonywania przemiany obecnej rzeczywistości. Te rozwiązania winny się dokonywać na ewangelicznych zasadach współpracy i dialogu, a nie drogą konfrontacji zbrojnej i bratobójczej walki. Sposobem na postępowanie we współpracy i dialogu jest udział w Eucharystii, przez którą uobecnia się Zbawiciel, jednoczy wszystkich w miłości i solidarności Kościoła, Ludu Bożego i Ciała Chrystusa.

Papież stwierdził, że u podstaw złożonego problemu ubóstwa znajdują się nie tylko przyczyny koniunkturalne, lecz także strukturalne, uzależnione od społeczno-gospodarczej i politycznej organizacji społeczeństw. Są także wielkie odpowiedzialności ludzkie, które doprowadziły do tak drastycznie niesprawiedliwych struktur. Należy je zmieniać, należy w tych działaniach pozbyć się dominującego egoizmu, zachłanności i nadmiernego gromadzenia własności tzw. osobistych, one prowadzą do wielu form społecznego zła.

Nie ulega wątpliwości, że należy przystąpić do tworzenia nowego porządku społecznego, który byłby bardziej zgodny z wymogami sprawiedliwości. W takiej solidarnej sprawiedliwości powinny mieć udział kraje wysoko rozwinięte, pozbywając się egoizmu i zapatrzenia tylko we własne finansowe interesy, mogą pomóc biedniejszym społeczeństwom świata. Podobnie i kraje Ameryki Łacińskiej, mogą działać wspólnie, mogą tworzyć porozumienia i budować własne struktury społeczno-gospodarcze, na nowych sprawiedliwych zasadach.

Papież zachęcił do takich społecznych działań Kolumbijczyków odpowiedzialnych za politykę, gospodarkę, kulturę i pokój, mogą oni uczynić wiele dobra dla siebie i własnego narodu.

Kończąc to spotkanie Papież, wzniósł żarliwą modlitwę do Dziewicy z Chnquinquirâ, Królowej i Patronki Kolumbii, aby ożywiła, ducha Magnificat (Ewangelia św. Łukasza 1, 46-55).

14. PRZEMÓWIENIE PODCZAS SPOTKANIE Z INTELEKTUALISTAMI. *WE WSPÓLNYM WYSIŁKU TWORZENIA NOWEGO SPOŁECZEŃSTWA.* MEDELLIN 5.07.1986

Spotkanie z profesorami uniwersytetów oraz innymi intelektualistami Kolumbii odbyło się wieczorem, w gmachu seminarium. Przybyło dwanaście wyższych uczelni, wśród nich Papieski Uniwersytet Boliuariański

z 10 808. studentami oraz 962. profesorami. Papież stwierdził, że „Kościół potrzebuje kultury, tak jak kultura potrzebuje Kościoła”³³, wspólne twórcze działania budują społeczność sprawiedliwą, opierającą się na miłości Boga i ludzi. Ośrodki uniwersyteckie są odpowiednim miejscem, gdzie można skutecznie kierować kulturą i społeczeństwem całego narodu, całego kontynentu. Takie zadanie łączy się z odpowiedzialnością, aby powstawały nowe społeczeństwa: społeczeństwa wolne, odpowiedzialne, świadome swojego kulturowego dziedzictwa; społeczeństwa sprawiedliwe, braterskie, współuczestniczące, w których człowiek, rozumiany całościowo, będzie zawsze miarą postępu. Dlatego Kościół wybiera środowiska uniwersyteckie i powierza im „kluczową i funkcjonalną opcję ewangelizacji”³⁴. Tak kultura jak i z nią związana nauka powinna rozwijać w człowieku, przede wszystkim jego duchowość, transcendencję do dobra, miłości i sprawiedliwości. Niedopuszczalne jest aby nauka była na usługach chciwości i przemocy. Natomiast uniwersytet powinien działać w sposób bezinteresowny i wolny oraz ma używać „legalnych środków nauczania, badania, postawy ogólnie nastawionej na słuchanie i współpracę, gotowości do zmieniania i do cierpliwego rozpoczynania od nowa”³⁵.

Jan Paweł II określił także tożsamość narodową słowami: „Tożsamość kulturowa jest pojęciem dynamicznym i krytycznym: jest procesem, w którym w chwili obecnej odtwarza się dziedzictwo przeszłości i rzuca się je w przyszłość, aby mogło być przyswojone przez nowe pokolenia. W ten sposób zapewnia się tożsamość i postęp grupy społecznej”. Wszystkie kultury partykularne starają się zachować własną tożsamość, winny to czynić z wielką odpowiedzialnością, prawdą i własnym bogactwem duchowym i materialnym, obejmując naród jako całość: wartości, struktury i osoby. Niezastąpioną rolę w kształtowaniu tożsamości narodu ma kształcenie, odgrywa ono rolę czynną, krytyczną i wzbogacającą wobec samej kultury.

Kultura, łącznie z tradycją tożsamości narodowej, ściśle łączy się z wiarą, dlatego ośrodki uniwersyteckie winny stawać: „w tworzeniu i obronie autentycznej kultury prawdy, dobra i piękna, wolności i postępu: kultury

³³ Jan Paweł II, *We wspólnym wysiłku tworzenia nowego społeczeństwa*. Przemówienie podczas spotkania z intelektualistami, 1. Medellin, 5.07.1986.

³⁴ Conferencia General del Episcopado Latinoamericano, Puebla 1055 (28.01.1979).

³⁵ Jan Paweł II, *We wspólnym wysiłku...*, dz. cyt., 1.

mogącej się przyczynić do dialogu między nauką i wiarą, kulturą chrześcijańską, kulturą lokalną i uniwersalną cywilizacją”³⁶.

Relacja pomiędzy kulturą a wiarą (religia) ciągle trwa, jest ona żywa i aktualna, „a wiara, która nie staje się kulturą, jest wiarą nie w pełni przyjętą, nie w pełni przemyślaną, wiarą nie przeżywaną wiernie”³⁷, ostatecznie, wiara rodzi i tworzy kulturę.

Z powyższych racji wynika, że na uniwersytetach katolickich, w Kolumbii także, winna być prowadzona działalność pastoralna, a także ścisła współpraca z organizacjami uniwersyteckimi krajowymi i międzynarodowymi, niech będą także utrzymane kontakty z Kongregacją Wychowania Katolickiego i z Papieską Radą ds. Kultury.

Na zakończenie przemówienia Papież wyraził uznanie i pozdrowienie zasłużonemu Papieskiemu Uniwersytetowi im. Bolívara w Medellin, który obchodził swe pięćdziesięciolecie. Jan Paweł II wyraził nadzieję, że przedstawione postulaty będą realizowane, udzielił także błogosławieństwa dla zebranych, reprezentujących własne rodziny.

Medellin Arzobispado

³⁶ Jan Paweł II, *We wspólnym wysiłku...*, dz. cyt., 3.

³⁷ Tamże, 3.

15. HOMILIA PODCZAS MSZY ŚW. DLA LAIKATU KOLUMBII.
KOŚCIÓŁ CHCE I POTRZEBUJE ŚWIĘTYCH ŚWIECKICH.
BUCARAMANGA, 6.07.1986

Papież przybył do Bucamaranga, stolicy departamentu Santander. W kaplicy seminaryjnej odmówił niedzielną modlitwę „Anioł Pański” i ok. godz. 15.00, na terenie dawnego lotniska, odprawił Mszę św., w której uczestniczyli wierni z prowincji kościelnych Bucamaranga i Pamplona.

Jan Paweł II pozdrowił wszystkich zebranych. Ze słowami podziękowań za wiarę zwrócił się do laikatu (ludzi świeckich) zaangażowanych w głoszenie Ewangelii, słowem i przykładem swojego życia, ukierunkowanych w stronę cywilizacji miłości. Jest także wiele trudności – materializm, konsumpcjonizm, sekularyzm – zaślepiły i uczyniły twardymi serca wielu ludzi. Ale także jest wiele życzliwości i chęci przyjmowania Chrystusa do swoich domów i serc. Pole do działania jest ogromne, są zaludnione wioski i miasta, które czekają na przesłanie ewangeliczne.

Papież wspomniał o powszechnym powołaniu, jakie jest i obowiązuje w Kościele Chrystusowym. Nauka Soboru Watykańskiego II³⁸ podkreśla niezbywalność i obowiązek bycia apostołem dla każdego ochrzczonego, bierzmowanego i świadomego członka Kościoła.

Conferencia Episcopal Boliviana

³⁸ Sobór Watykański II, *Apostolicam actuositatem*, 3. Dekret o apostołstwie świeckich uchwalony 18.11.1965. Zob. Paweł VI, adh. *Evangelii nuntiandi*, 70.

„Kościół chce i potrzebuje świętych świeckich, którzy byliby uczniami i świadkami Chrystusa, budowniczymi chrześcijańskich wspólnot, przeobrażicielami świata według wartości Ewangelii”³⁹ – stwierdził Papież i nawiązał do przewidzianego Synodu Biskupów w 1987 roku, poświęconemu powołaniu i misji świeckich w Kościele i w społeczeństwie⁴⁰.

Jan Paweł II skierował szczególne podziękowanie dla kobiet kolumbijskich za głoszenie Ewangelii, podtrzymywanie wiary i przekazywanie jej z pokolenia na pokolenie. Powiedział: „kobiety są niejako aniołami stróżami chrześcijańskiej duszy Ameryki Łacińskiej; roztropne, wytrwałe i wierne, były nauczycielkami wiary w rodzinach i narodowej wspólnoty”⁴¹. Wzorem Najświętszej Maryi Panny, kobiety „przynosiły” Jezusa do własnych domów i miały znaczący wpływ na całe dzieło zbawienia.

Wyznawcy Chrystusa – świeccy, winni mieć dwa wielkie umiłowania: miłość do Chrystusa ukrzyżowanego, i miłość do Kościoła.

Na zakończenie Papież polecił dzieło Ewangelizacji wszystkim zebranym, za przyczyną Matki Najświętszej i udzielił apostołskiego błogosławieństwa.

16. PRZEMÓWIENIE W SANKTUARIUM ŚW. PIOTRA KŁAWELA. *HANDLARZE WOLNOŚCIĄ SWOICH BRACI.* CARTAGENA, 6.07.1986

Papież przybył do Cartageny, stolicy departamentu Bolivar. Cartagena była jednym z głównych ośrodków handlu niewolnikami. W tym właśnie mieście żył, pracował i umarł „sługa niewolników” św. Piotr Klawer. Papież dokonał koronacji figury „Nuestra Señora de la Candelaria” (Matka Boża Gromniczna), od czterystu lat czczona w miejscowym sanktuarium Popa. Przemówienie Papieża poświęcone było 500-leciu Ewangelizacji Ameryki Łacińskiej.

³⁹ Jan Paweł II, *Kościół chce i potrzebuje świętych świeckich*. Homilia podczas Mszy św. dla laikatu Kolumbii. Bucaramanga, 6.07.1986.

⁴⁰ VII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne (1.10.1987). Powołanie i misja świeckich w Kościele i w świecie (30.10.1987).

⁴¹ Jan Paweł II, *Kościół chce...*, dz. cyt., 6.

Ta znacząca rocznica Ewangelizacji była uczczona i zapowiedziana w mieście Santo Domingo, o znaczeniu i perspektywach obchodów 500-lecia, które poprzedziła Nowenna Lat⁴².

Dzieło Ewangelizacji było rozpoczęte i kontynuowane zgodnie z nakazem Chrystusa, dlatego pierwsi misjonarze okazali się wierni temu wezwaniu i misyjnej naturze Kościoła. Kościół, mocą swego posłuszeństwa Chrystusowi, nieustannie wysyłał zwiastunów Ewangelii na cały świat i do ludzi wszelkiej kondycji, na chwałę Bożą i dla zbawienia wszystkich ludzi.

Dzieło Ewangelizacji trwa i umacnia się, rozwija się, i promieniuje na kultury narodów Ameryki Łacińskiej oraz stanowi przykład dla innych narodów świata. W Kolumbii i innych państwach Ameryki Łacińskiej wiara została przekazana przez rodzinę, szkołę i Kościół. Przybierała formy popularne, także poetyckie i muzyczne, zgodnie ze wskazaniami ówczesnego Soboru Trydenckiego⁴³. Dominowała ludowa religijność, wybitnie eucharystyczna i maryjna, oparta na modlitwie różańcowej.

Papież zaznaczył wielką rolę religijności metyskiej, która stała w obronie praw Indian, a była podejmowana, pośród wielu trudności przez zakonników i misjonarzy, tej miary, co Juan del Valle, Agustín de la Coruña⁴⁴ i Luis Zapata de Cárdenas⁴⁵. Od początku dzieła ewangelizacyjnego, Kościół był pionierem rozwoju kultury i jemu głównie zawdzięcza się założenie pierwszego uniwersytetu, otwarcie możliwości dla społecznego awansu kobiety oraz artystyczne i naukowe inicjatywy w wielu dziedzinach. Duże znaczenie, w obronie i ustanawianiu praw człowieka, miała działalność dwóch kapłanów z Towarzystwa

⁴² Zob. Jan Paweł II, Homilia na otwarcie „Nowenny Lat”, 12.10.1984, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 10/1984.

⁴³ Sobór Trydencki Kościoła katolickiego w latach 1545-1563.

⁴⁴ Juan del Valle, Agustín de la Coruña urodził się w 1508 r., zmarł w Popayán 25.11.1589 r. 24.06.1924 r. przyjął habit Dominikanów bosych w Salamance. W 1526 złożył śluby zakonne. Studiował teologię na uniwersytecie, tam spotkał zakonnika Toribio Mogrovejo (późniejszego biskupa w Limie) i św. Ignacego Loyolę (1491-1556) – założyciela zakonu jezuitów. Ojciec Augustyn przybył do Meksyku w 1533 r. wraz z innymi zakonnikami Dominikanami, został nauczycielem i przełożonym w wielu wspólnotach zakonnych, a w 1560 r. został mianowany prowincjałem.

⁴⁵ Luis Zapata de Cárdenas (1515-1590) – kapłan, franciszkanin hiszpański, pracował jako misjonarz w Peru i Kolumbii.

Jezusowego: o. Alonso de Sandoval⁴⁶ i św. Piotra Klawera⁴⁷. O. Alonso de Sandoval napisał dzieło: *De instauranda Aethiopum Salute*⁴⁸ (O naprawieniu zdrowia Etiopczyków). Chodziło o krucjatę, która przy pomocy broni duchowej zdobyłaby dla Chrystusa nową rasę, otwierając drogę dla przyszłej Ewangelizacji Afryki, zniesienia niewolnictwa w Ameryce i zdecydowanego wypowiedzenia się Kościoła przeciwko segregacji rasowej. Piotr Klawer poświęcił się misji cierpliwego katechizowania przywożonych z Afryki niewolników, udzielał im chrztu oraz odważnie bronił ich wobec wszelkich nadużyć.

Papież wezwał do wspólnego działania pasterzy i wiernych, w głoszeniu Ewangelii, w trzecim tysiącleciu historii Kościoła, ponieważ od Ameryki Łacińskiej oczekuje się, aby odegrała ważną rolę w świecie. Ameryka Łacińska jest przykładem «inkulturacji»⁴⁹, poprzez którą „słowo kultury każdego narodu staje się zdolne do ukazania i głoszenia (...),

Bogota Catedrala

⁴⁶ Alonso de Sandoval (1576-1652) – jezuita i misjonarz w Kartagenie, Kolumbia.

⁴⁷ Święty Piotr Klawer (1580-1654 w Cartagenie, Kolumbia) – hiszpański jezuita, misjonarz, opiekun niewolników, apostoł Murzynów, święty Kościoła katolickiego.

⁴⁸ *De instauranda Aethiopum salute* (1627) – najstarsze znane studium poświęcone afrykańskiemu niewolnictwu w kolonialnej Ameryce – jezuita Alonso de Sandoval opisał dziesiątki afrykańskich grup etnicznych, języki i ich przekonania, a także przedstawił nadużycia niewolnictwa w obu Amerykach.

⁴⁹ Inkulturacja – strategia misyjna polegająca na szanowaniu lokalnych tradycji. Mowa św. Pawła na ateńskim areopagu stała się paradygmatem całej „inkulturacji” (por. Dz 17, 22-31).

że Chrystus jest Synem Bożym, Zbawicielem, który zmartwychwstał”⁵⁰. Dlatego Kościół głosi Ewangelię i kiedy narody przyjmują wiarę, wciela się w nie i przyswaja ich kultury.

Jan Paweł II dostrzegał i wymienił znaki Opatrzności Bożej w Ewangelizacji narodu kolumbijskiego, wymienił: – coraz większe pragnienie słowa Bożego, – postawę modlitewną, – czyny miłosierdzia, – gorliwość w głoszeniu Dobrej Nowiny, – głoszenie katechezy na wszystkich poziomach, – świadome sprawowanie liturgii, – doświadczenie nowego życia w Duchu Świętym.

Współczesne przemiany kulturowe, polityczne, ekonomiczne i społeczne aktualnego społeczeństwa sprawiają, że stajemy czasem wobec wyzwań, jakich nie zna historia, domagających się nowej, twórczej syntezy Ewangelii i życia. Dlatego Kościół głosi i praktykuje cnotę miłości i pragnie, aby wprowadzać ducha chrześcijańskiego, do spraw doczesnych i wszystkich dziedzin życia społecznego.

Na zakończenie Papież wezwał do jedności zarówno świeckich i duchownych z Kościołem powszechnym: są to „więzy miłości i wierności, ochoczej uległości Urzędowi Nauczycielskiemu Piotra”⁵¹.

17. PODSUMOWANIE

Wizyta apostolska Jana Pawła II miała charakter religijny, naukowy i społeczny. Papież odniósł się do wielu spraw socjalnych nurtujących społeczeństwo kolumbijskie, wskazał na potrzebne reformy, tak dla Państwa, jak i dla lokalnego Kościoła Kolumbijskiego.

Papież zaprosił narody Ameryki Łacińskiej do wprowadzania we wszelkie relacje międzyludzkie cywilizacji miłości, opartej na prawdzie, sprawiedliwości i solidarności. Taka cywilizacja może zapobiegać wielorakim konfliktom wewnętrznym i międzynarodowym. Początkiem działania w społeczeństwie kolumbijskim winno być obopólne porozumienie na zasadach przebaczenia i współpracy. Wszelkie ugrupowania militarne *guerrillas* powinny dojść do porozumienia z rządem i wspólnie tworzyć społeczeństwo pokojowe i rozwijające się.

⁵⁰ Jan Paweł II, *Handlarze wolnością swoich braci*. W sanktuarium św. Piotra Klawela, Cartagena, 6.07.1986.

⁵¹ Jan Paweł II, *Handlarze wolnością...*, dz. cyt. 11.

Z historycznego punktu widzenia Ameryka Łacińska i Kolumbia także przeżywa 500-lecie chrystianizacji. Jest to okazja do podsumowań, oceny i podziękowania Bogu i ludziom, misjonarzom i misjonarkom w szczególności, za wielkie osiągnięcia ewangelizacyjne. Chrześcijaństwo zakorzeniło się w Ameryce Łacińskiej dzięki wysiłkom wielu organizacji, tak duchownych jak i świeckich, a szczególną rolę odegrali święci. W całym dziele przyjęcia i życia wiarą chrześcijańską wielką rolę odegrał i dalej odgrywa kult Matki Bożej i religijność ludowa.

Cali Seminarium

18. NOWENNA DO OPATRZNOŚCI BOŻEJ

MODLITWA NA KAŻDY DZIEŃ NOWENNY

PIEŚŃ:

Kto się w opiekę odda Panu swemu, a całym sercem szczerze ufa Jemu, śmieje rzecz może: Mam obrońcę Boga, nie przyjdzie na mnie żadna straszna trwoga. Ciebie On z łowczych obieży wyzuje i w zaraźliwym powietrzu ratuje: w cieniu swych skrzydeł zachowa cię wiecznie, pod Jego pióry uleżysz bezpiecznie.

Opatrzności Boża, która wszystkim rządzisz i wszystkim kierujesz – wierzę w Ciebie!

Opatrzności Boża, która czuwasz i opiekujesz się każdym stworzeniem – ufam Tobie!

Opatrzności Boża, która jako Matka najtroskliwsza zaspakajasz na każdy dzień wszystkie potrzeby swych dzieci – kocham Cię, uwielbiam Cię, powierzam się Tobie!

Opatrzności Boża czuwaj nad nami!

Tobie Opatrzności Boża powierzamy tę nowennę w intencji...

DZIEŃ 1

Cały świat, w którym żyjemy, poruszamy się i jesteśmy, jest w rękach Boga. To „w Nim żyjemy, poruszamy się i jesteśmy” (Dz 17,28). To nie On żyje w naszym świecie, lecz to my żyjemy w Jego świecie. On nigdy nie wypuszcza nas ze swoich rąk. Nie traci nas sprzed oczu. Nie gubi planów naszego życia. Inaczej nie byłby Bogiem, ani doskonałą Miłością, ani doskonałą Obecnością. Nie byłby Ojcem i Matką. – „Czyż może niewiasta zapomnieć o swym niemowlęciu, ta, która kocha syna swego łona?

A nawet, gdyby ona zapomniała, Ja nie zapomnę o tobie! Oto wyrylę cię na obu dłoniach” (Iz 49, 15-16).

LITANIA DO BOŻEJ OPATRZNOŚCI

Kyrie elejson. Chryste elejson. Kyrie elejson.
Chryste, usłysz nas. Chryste, wysłuchaj nas.
Ojcze z nieba, Boże – zmiłuj się nad nami.
Synu, Odkupicielu świata, Boże – zmiłuj się nad nami.
Duchu Święty, Boże – zmiłuj się nad nami.
Opatrzności Boża, godny celu miłości aniołów i ludzi – zmiłuj się nad nami.
Opatrzności Boża, nadziejo naszego zbawienia,
Opatrzności Boża, pociecho Kościoła pielgrzymującego,
Opatrzności Boża, droga do Nieba,
Opatrzności Boża, wyprowadzająca z wszelkich niebezpieczeństw,
Opatrzności Boża, rozdzielająca łaski,
Opatrzności Boża, nieprzebrany skarbie wszelkiego dobra,
Opatrzności Boża, wspierająca sprawiedliwych,
Opatrzności Boża, nadziejo grzeszników,
Opatrzności Boża, ucieczko nieszczęśliwych,
Opatrzności Boża, pomocy we wszelkiej potrzebie,
Opatrzności Boża, ukojenie serc,
Opatrzności Boża, schronienie udręczonych,
Opatrzności Boża, skuteczny leku na wszelkie strapienia,
Opatrzności Boża, nasycenie zgłodniałych,
Opatrzności Boża, wsparcie ubogich,
Opatrzności Boża, podpora wdów i sierot,
Opatrzności Boża, boski przymiecie godny naszego uwielbienia,
Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, przepuść nam, Jezu.
Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, wysłuchaj nas, Jezu.
Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata, zmiłuj się nad nami.

P: Wychwalamy Panie, Twoją świętą Opatrzność.

W: I poddajemy się wszystkim Jej wyrokom.

Módlmy się:

Panie, Ojcze wszechmogący i dobry, który przez swą Opatrzność prowadzisz nas i ochraniasz w każdej chwili naszego życia, naucz nas być zawsze posłusznymi Twojej woli, abyśmy kiedyś mogli wielbić Cię i dzięki Ci składać bez końca zjednoczeni w chwale Twego Królestwa. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

K : OPATRZNOŚCI BOŻA

W: CZUWAJ NAD NAMI

PIEŚŃ:

1. Szczęśliwy kogo Opatrzność Boska, ma w swej opiece niech się nie troska:
W żadnym przypadku ten nie szkodzi, kogo Opatrzność Boska piastuje.
2. Nie tak miedziany mur jest bezpieczny, ani dyament tak trwało wieczny;
Jak kto przy Bogu łaskawym stoi, żadnych się nieszczęść niechaj nie boi.
3. Niechaj się na mnie i świat oburzy, niechaj me serce w żalach zanurzy;
Gdy tylko spojrzy niebieskie oko, wyjdę z tej toni pewnie wysoko.

DZIEŃ 2

Bóg, który nas stworzył własnymi rękami, nie zakończył swojego dzieła w pierwszej chwili stwarzania. Stwarza nas nieustannie. Nieustannie kształtuje nas na swój obraz i podobieństwo. Więcej – nie chce tego czynić bez naszej woli i bez naszej współpracy. Opatrzność wyraża się w tym, że czuwa nad naszą drogą, prowadzącą do pełni szczęścia, do spełnienia się każdego z nas.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 3

„Nasz Bóg jest w niebie; czyni wszystko, co zechce” (Ps 115,3), to jednak pozostawia nas istotami całkowicie wolnymi. Więcej, daje nam możliwość uczestnictwa w swojej Opatrzności. Chce, abyśmy czynili sobie ziemię poddaną. Chce, abyśmy się stali Jego pomocnikami (por. 1 Kor 3,9). Ilekroć podejmujemy to pragnienie Opatrzności Bożej, nasze życie staje się opatrnościowe, nawet wtedy, gdy prowadzi przez doświadczenia. Ilekroć natomiast żyjemy własnym życiem, rozmiwiamy się z Bogiem – tylekroć nasze życie zanika, staje się życiem „nieopatrznym”. Przypomina nam o tym święty Paweł: „Albowiem to Bóg jest w was sprawcą i chcenia, i działania zgodnie z Jego wolą” (Flp 2,13).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 4

Od naszej wiary i zaufania zależeć będzie nasze powierzenie się, lub nie, Opatrzności Bożej. Bóg w swej Opatrzności zawsze pozostanie wierny. Takie zaufanie staje się prawdziwą próbą, gdy naprzeciw naszej wiary w Opatrzność Bożą stanie pokusa zgorszenia z powodu szalejącego zła. W takich momentach bardzo potrzebujemy duchowego wsparcia i obecności innych, którzy wierzą, którzy mają nadal siłę powtarzać z wiarą: „Wszystko w rękach Boga”. „Wierzimy mocno, że Bóg jest Władcą świata i historii. Drogi Jego Opatrzności są dla nas często nieznane. Dopiero u kresu, gdy skończy się nasze poznanie częściowe, gdy zobaczymy Boga „twarzą w twarz” (1 Kor 13,12), w pełni poznamy drogi, którymi Bóg prowadził swoje stworzenie, nawet przez dramaty zła i grzechu, do odpoczynku ostatecznego Szabatu, ze względu na który stworzył ziemię i niebo” (KKK nr 314).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 5

Pełnienie woli Ojca łączył Jezus ze swoim powołaniem i posłannictwem (J 17,3). Pełnimy wolę Ojca na wzór Jezusa, gdy żyjemy naszym powołaniem, które jest wolą Boga dla nas. Modląc się pamiętajmy, iż prośba, której motywacja i przedmiot są dobre same w sobie, może nie odpowiadać woli Bożej i nie zostać spełniona. Będzie spełniona tylko wtedy, gdy zgadza się z mądrością i wolą Boga: „Jeżeli Pan zechce”, jak pisze św. Jakub (Jk 4,15). Każda prośba o to, by wzrastać w wierze, nadziei i miłości, lub stawać się świętym w całym postępowaniu (por. 1P 1,15), zawsze będzie wysłuchana, ponieważ, jesteśmy tego pewni, „wolą Bożą jest (nasze) uświęcenie” (1 Tes 4,3). Bóg nie może na to nie odpowiedzieć. „Ojciec Twój odda tobie”, On ci to da. Kiedy? To sekret Jego mądrości. Bądźmy jednak tego pewni.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 6

Pełnimy na co dzień wolę Ojca, gdy używamy naszej woli zgodnie z wolą i zamiarem Ojca. Człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Bóg na początku stworzenia mocą swej woli „rzekł” i stało się. Siłą swej woli wprowadził porządek i harmonię do chaosu stworzenia. Człowiek mocą swojej woli i Bożej

łaski powinien wprowadzić porządek i harmonię w chaos i bałagan swego małego świata. Winien usunąć to, co blokuje działanie Opatrzności Bożej.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 7

Bóg jest Miłością... Uświadamiamy sobie, że jeśli tak jest, to On ma wobec każdego z nas wspaniały plan miłości, wzywa nas do miłości. Na ten Boży plan miłości Maryja odpowiedziała słowami: „Niech mi się stanie”. Maryja powiedziała swoje „TAK” z pragnieniem i radością. Taka powinna być również nasza postawa. Bo zamysł Boga – wola Boża, to coś pięknego, dobrego, coś pożytecznego dla nas.

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 8

Wiemy, że Bóg jak dobry Ojciec myśli o nas i troszczy się o każdy nasz dzień. Jest „nasz”, ale doświadczamy jak trudno w chwili cierpienia, choroby, próby, powiedzieć „Ojcze”. Najtrudniej jest przyjąć wolę Bożą w cierpieniu. Trzeba się często wraz z Jezusem krwawo pocić, zmagać wewnętrznie. Światłem i oparciem w takich godzinach jest modlitwa: „Nie moja, ale Twoja wola niech się stanie” (Łk 22 ,42).

Litania do Bożej Opatrzności

DZIEŃ 9

W naszym zwykłym życiu doświadczamy różnych opatrznościowych wydarzeń, cierpień i prób, doświadczamy niepowodzeń, które są potrzebne, aby Bóg, który jest Ojcem, jest Miłością, mógł do nas mówić jasno lub lepiej, by Bóg mógł być w nas słuchanym. Ale nie jest tak, że Bóg decyduje o cierpieniu, niepowodzeniu, chcąc tylko nas doświadczyć. Bóg może przyzwolić na wiele doświadczeń, bo widzi dalej, niż sięga nasze, nawet największe doświadczenie.

Litania do Bożej Opatrzności

Za zgodą Kurii Metropolitalnej Warszawskiej z dnia 30.03.2016/Nr 704/D/2016.

ZESZYTY WYDANE W SERII

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 1
**Znaczenie przesłania encykliki Jana Pawła II
„Evangelium vitae” (25.03.1995)
we współczesnej teologii życia. 20-lecie encykliki**
Warszawa 2016
ISBN 978-83-65198-12-9

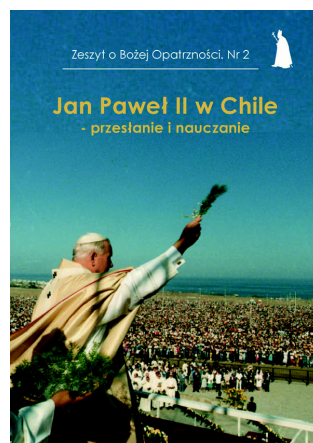

Znaczenie przesłania encykliki Jana Pawła II
„Evangelium vitae” (25.03.1995)
we współczesnej teologii życia. 20-lecie encykliki

Warszawa 2016

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 2
Jan Paweł II w Chile - przesłanie i nauczanie
Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-14-3

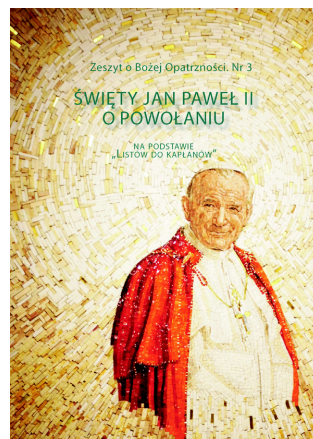

Zeszyt o Bożej Opatrzności, Nr 2

Jan Paweł II w Chile
- przesłanie i nauczanie

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 3
**Jan Paweł II o powołaniu na podstawie
„Listów do Kapłanów”**
Warszawa 2017

ISBN 978-83-65198-17-4

Zeszyt o Bożej Opatrzności, Nr 3

**ŚWIĘTY JAN PAWEŁ II
O POWOŁANIU**

NA PODSTAWIE
„LISTÓW DO KAPŁANÓW”

Warszawa 2017

ZBIORY O WOLCI OPAŹNIENIA NR 4

TEMATYKA NAUCZANIA JANA PAWŁA II
PODCAZ PIEŁGRZYSZKAM DO AMERYKI ŚRODKOWEJ

*Pamiętajcie, że każdy z was jest bratem
i siostrą na całym świecie, bracią i siostrami
pośród wszelkich różnicami kulturowymi, politycznymi, rasowymi
i religijnymi, waleń wam w promieniu miłości zabezpieczyć życie
wspólnoty ludzkiej, każdego człowieka.*

Jan Paweł II

Warszawa 2017

Zeszyt o Bożej Opatrzności nr 5

WARTOŚĆ I GODNOŚĆ RODZINY

w nauczaniu Jana Pawła II

Warszawa 2017

ZESZYTY O BOŻEJ OPATRZYSTOŚCI NR 6

DZIECIĘCTWO BOŻE W NAUCZANIU
KSIĘDZA KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO
I JANA PAWŁA II

INSTYTUT PAPIEŻA JANA PAWŁA II

ul. Ks. Prymasa Augusta Hłonda 1
02-972 Warszawa
tel. 22 213 11 90; fax 22 213 11 92
www.ipjp2.pl, e-mail: instytut@ipjp2.pl

ISBN 978-83-65198-36-5

